

מראי מקומות- חולין צ"ז

בחלב בס', דסוגיין לא מיירי בס', אלא מיירי בנתינת טעם ע"י טעימת קפילא, וליכא ס', וא"כ פשוט הוא דאסור לערב שם לכתחלה, דאולי באמת יש טעם, ונמצא דעבר על איסור בישול בשר בחלב. ולענין הא דאסור לבשל תרומה עם חולין לכתחלה ליתן לכהן לטעום, כ' רעק"א דזהו באמת משום דאסור לבטל איסור לכתחלה.

(ד) קדרה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב, ואם בשל, בנותן טעם- כ' הריטב"א בשם הרא"ה לדייק דמשמע דבדרה בת יומא עסקינן (דאל"כ אינו נותן טעם), וא"כ ל"ל למתני לא יבשל בה חלב, פשיטא. וכ' דקמ"ל מזה דדוקא בבת יומא לא יבשל לכתחלה, אבל לאו בת יומא שריא לכתחלה נמי, כיון דנותן טעם לפגם, דלא גזרו חכמים שלא לבשל בלאו בת יומא אטו בת יומא. וכן הוא בבדק הבית (ד', ד', לו.), ודלא כדברי הרשב"א שם, דכ' להוכיח דאף בכלי שאינו בן יומו אסור לבשל בו לכתחלה.

(ה) סמכינן אקפילא- פי' תוס', אע"ג דעכו"ם הוא ואינו נאמן, כיון דקפילא הוא, לא משקר, שלא יפסיד אומנתו. וכ' הר"ן (לד. בדפיו) דמשמע דדוקא קפילא נאמן, אבל עכו"ם דאינו קפילא אינו נאמן. והוסיף דכיון דמשום דלא מרע נפשי, א"כ לאו דוקא במסיח לפי תומו, וכמש"כ רש"י, אלא אדרבה, כש"כ דלא מרע לי' לנפשי אם יודע שיש קפידא בדבר. וכן ע' בבדק הבית (ד', א', טז.) שכו' על מש"כ הרשב"א שם דצריך מסיח לפי תומו בקפילא, דזה אינו, דנאמנות של הקפילא כאן אינו משום עדות, אלא משום דהוי גלויי מילתא בעלמא, ובההיא לא בעינן מסיח לפי תומו [ולא כ' דהסברא דלא מרע נפשי עדיף טפי אם אינו מסל"ת, ומשמע מדבריו דבאמת יש מעלה דמסל"ת, אלא דלא מצריכין אותה, וצ"ע בזה]. וע"ע בתרומת הדרשן (ע"ט) שכו' דנאמנות של מסיח לפי תומו לא מהני באיסור דאורייתא, והביא דהרשב"א ס"ל דאו או מהני, או קפילא או מסיח לפי

תומו [נולכאו] זהו דלא כמו שהבין הבדק הבית הנ"ל בדברי הרשב"א, דהקפילא צריך להיות מסיח לפי תומו, דלפי הבנת התורה"ד בהרשב"א, כל א' מהני בעצמו, וצ"ע], וכ' לחלוק

(א) שאני חלב דמפפעפ- נח' הראשונים לענין אם ששים מהני לבטל חלב המפפעפ. בתוס' (ד"ה ההוא) מבואר דששים מהני לבטל חלב המפפעפ. אולם ע' בריטב"א דאפי' היכא שיש ס' כנגד החלב, לא מהני לבטלו. וביאר דדין ביטול בס' הוא רק בתבשיל, דנתפשט האיסור בכולו, אבל בצלי, דאינו נתפשט בכולו, וכן במליחה, לא מהני ס' לבטלו. ובשי' התוס' דמהני ס' לבטלו, עוד נח' הראשונים אם צריך ליטול מקומו בכה"ג או לא, דהרשב"א (משמרת הבית ד', א', כא. ד"ה כמה אהב, בסו"ד) נקט דאף היכא שיש בה דבר מועט, דלא סגי לאסור כל התערובת, מ"מ צריך ליטול את מקומו, וכן פסק השו"ע (יו"ד ק"ה, ה'), "וכן דבר שיש בו פעפוע שנפל למקום ידוע מהחתיכה, אע"פ שיש בחתיכה ששים לבטל האיסור, צריך נטילת מקום". וביאר הגר"א שם (ל"ד), דזהו שי' הרשב"א, אבל משמע מדברי תוס' כאן (ד"ה שאני) דהיכא שיש ששים אי"צ נטילת מקום.

(ב) ר' הונא בר יהודה אמר כוליא בחלבה הוה... רבין בר ר' אדא אמר כילכיס באילפס הוה- תמה הריטב"א, איך רבין או אידך אמוראי שקורי משקר. ותי' דרבין לא פליג על זו, אלא דאמר דכשנשאלה שאלה ראשונה לר' יוחנן, גם זו נשאלה עמה, ואמר בהא נמי לקולא דלטעמי קפילא.

(ג) קדרה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב, ואם בשל, בנותן טעם- ומבואר בגמ' דאע"פ דאם בישל ולא נתן טעם מותר, זהו בדיעבד, אבל לכתחלה אין לבשל אף בשאינו נותן טעם, ויש לעי' בטעם הדבר. וע' בריטב"א בב"ב (פז.-): דמבואר שהוא משום דאסור לבטל איסור לכתחלה. אולם ע' בשו"ת רעק"א (ר"ז, ד"ה וכיון, הובא כאן בחי' רעק"א) שכו' דלכאור' לא שייך דין ביטול איסור לכתחלה בבשר בחלב, דאי"ז מדין ביטול כלל, אלא דכל שאינו נותן טעם, אין לזה שם בשר בחלב כלל, וא"כ לכאור' צריך להיות הדין דמותר לערב בשר בחלב בס'. וכ' דאין להביא ראי' מסוגיין שיש איסור לבטל בשר

כ' דהיכא שיש תערובת של ממשות האיסור, אז צריך ששים ממש, ולא מהני טעימא קפילא לומר דהיתר הוא. אבל היכא דכל הנדון הוא רק בליעת איסור, ואין ידוע לנו כמה פלט הכלי, אז אמרי' דאם טעמו קפילא ארמאה ולא טעם בה איסור, אז יש לסמוך עליו ומותר. וע' בטור (צ"ז, א') שהביא מהר"י דבכל ענין סמכין אקפילא, אפי' בבציר מששים, ובששים אין צריך קפילא כלל, אפי' אם הוא לפנינו, וכ' דכן הוא דעת הרא"ש. וע"ש בבית יוסף דדייק מדברי הרמב"ם דג"כ ס"ל דמהני קפילא אף בבציר מששים, אולם משמע מדבריו דס"ל דכל היכא דאיכא למיקם אטעמא ע"י קפילא, אין היתר לסמוך על שיעור ששים, וזה דלא כהרא"ש.

(ח) **איכא דאמרי בקדרה עצמה - כ' הריטב"א** דליכא לפרושי דפירוש דקדרה עצמה היינו בחרסיה ממש, דהא מהיכי תיתי, ואם אתה אומר כן, לפעמים שאין בהיתא אלא שנים או ג' חלקים, והקדרה משלמת לס' (והוא כעין קו' תוס'). ולכן פי' דקדרה עצמה היינו דזה שאמרנו שמשערין ברוטב ובקיפה וחתיכה, אינו אלא במה שהוא בקדרה לפנינו, ולא במה שבלוע בקדרה, ולאפוקי ממ"ד במאי דבלעה בקדרה, וע"ש עוד מש"כ בזה. וע"ע בר"ן, דכ' בשם רש"י דבאמת הפירוש הוא דמשערין בחרסי הקדרה (ע' מש"כ רש"י בד"ה במאי "אבל בקדרה עצמה לא משערין", ולכא' זהו דיוקו של הר"ן), וצ"ע. וע' בטור (צ"ט, א') שכ' דהקדרה עצמה אינה מצטרפת לא עם ההיתר ולא עם האיסור (ומשמע דהבין צד דקדרה מצטרפת דהיינו חרסית הקדרה עצמה). וביאר הפרישה (שם, ב') דמה דאינו מצטרף הוא משום דכבר היא בלוע בכמה בישולן שבישל קודם לכן, וא"כ א"א לומר דע"י הבישול בקדרה זו נתפשט האיסור ונתבטל בששים, ולכן אינו בטל (ואף בקדרה חדשה לא אמרי' כן, דלא פלוג).

(ט) **ואיכא דאמרי במאי דבלעה קדרה - פרש"י**, אם ראינוהו כשנפל שם קודם שנתמעט, ועכשיו אנו משערין אותו לאחר שנתבשל, ואין בהיתר ששים, אומדים כמה בלעה קדירה מן ההיתר, לפי שכשנפל שם הי' בה

עליו, והביא מהטור דמסקנת הרא"ש הוא דבעינן תרתי, קפילא ומסל"ת. עוד כ' לבאר דמה דס"ל להרשב"א דמהני מסל"ת בעצמו, היינו משום דס"ל כשי' רש"י דטעם כעיקר אינו דאורייתא, ולכן נאמן במסל"ת באיסור דרבנן. אולם ע' בבית יוסף (צ"ח, א', ד"ה והרא"ש) שכ' דהרא"ש ס"ל דבעינן מסל"ת, אבל כ' דמדבריו אין הכרע אם בעינן קפילא דוקא או לא.

(ו) **השתא דאמר ר' יוחנן סמכין אקפילא ארמאה, הכא נמי סמכין אקפילא ארמאה - הק' רעק"א**, לשי' רש"י דטעם כעיקר בשאר איסורין (לבד בב"ח) דרבנן הוא, א"כ מהו הרא"י דיכולין לסמוך על טעימת קפילא גם לענין בשר בחלב, שהוא דאורייתא, ע"ש מש"כ לתרץ. וע"ע בפלתי (צ"ח, ב'), דכ' לפרש דס"ל לרש"י דמה דטכ"ע מדרבנן, היינו משום דגיעולי נכרים חידוש הוא, דמסברא נימא דאף בכלי בן יומו א"א דלא פגמה פורתא, וא"כ לעולם הוי נטלפ"ג, ורק דהתורה חידש דמ"מ כלי עכו"ם בעינן הגעלה. אבל לענין בשר בחלב לא אמרי' כן, אלא מדאורייתא אינו נאסר מחמת הבליעות שבכלי. וא"כ, שפיר סמכין אקפילא אף בבשר בחלב, דבכה"ג הוא ג"כ רק מדרבנן. וכ' דלפי"ז יש ליישב ג"כ מה דמהני מסל"ת באיסור דאורייתא, דהא לא מצינו דמהני אלא בדינים דרבנן, ולפי"ז א"ש, דזהו ג"כ דין דרבנן הוא [אולם לפי"ז יוצא דמה דמהני טעימת קפילא ארמאה, זהו רק כגון בכה"ג, דכל השאלה הוא בליעת איסור מהכלי (או בשאר איסורים בטעם ממש), אבל בבשר בחלב בתערובת ממש, לא יועיל טעימת קפילא ארמאה, אבל להראשונים דחולקים על רש"י שפיר י"ל דמהני אף בתערובת ממש של בב"ח].

(ז) **אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן בקפילא ואמור רבנן בששים, וכו' - ע' בר"ן (לד. בדפיו)** שהביא מש"כ רש"י לקמן (צח. ד"ה בס'), דכ' דמה דאמרי' רבנן בקפילא, היינו דהיכא שיש ששים, אם אומר הקפילא דמ"מ איכא בי' טעם איסור, הרי זה אסור. והק' עליו הר"ן, דמשמע מדבריו דרק בכה"ג מהני קפילא, ומדבריו יצא דאין דין קפילא אלא לחומרא, דהיכא שיש ששים, אם מ"מ אומר הקפילא שיש בה טעם איסור, דאסור. אבל כ' הר"ן דלא משמע כן, דמלשון סמכין אקפילא משמע דסמכין עלי' לקולא. והר"ן

יצא ממנו ונתבטל, אלא כדי שלא יבא להתיר חתיכת נבלה, לכן שויה רבנן כמו חתיכה דנבלה. וגם אם נפל לקדרה אחרת אוסר, ולא תימא דכי אסרי' לכחל, לפי שנשאר בתוכו מן החלב, אבל פלט כל מה שהי' עתיד לפלוט, וא"כ, אם נפל לקדרה אחרת, לא יאסור, אלא אמרי' דכי היכי דלא ליתי לאחלופי בחתיכה דנבלה, שויה רבנן כחתיכה דנבלה. עוד כ' שם די"א דרק בקדרה ראשונה לא בעינן ששים כנגד הכחל, לפי שכשנפל הי' היתר, אבל כשנפל לקדרה אחרת, דכבר הי' איסור, בעינן ששים כנגדו. אבל י"א דאין להחמיר בקדרה שני' טפי מקדרה ראשונה, שהרי כל האיסור אינו אלא משום מראית עין, ולכן גם בקדרה שני' לא בעינן אלא נ"ט כנגד הכחל.

היתר הרבה, ונתמעט בבליעת הקדרה. וכ' הר"ן (לד' בדפיו) דלפי ביאור זה, דחה רש"י הלישנא בתרא, דאטו התירא בלע איסורא לא בלע, וא"כ למה משערינן ההיתר קודם הנפילה. וכ' דלפי פי' זה צ"ל שיש ט"ס בפרש"י שלפנינו, וצ"ל דלא ראינו האיסור שנפל, דאם היינו רואין כמה איסור נפל, א"כ אם אנו רואים שלא נתמעט האיסור, למה נאמר דכי היכי דנתמעט היתר נתמעט איסור, הרי אנן סהדי לא אתמעט. וא"כ, בכה"ג שפיר משערינן ההיתר כמו שנפל עם האיסור דעכשיו. אלא דהק', דמה בכך דבשעת נפילת האיסור לההיתר הי' טפי היתר, הא עכשיו יכול האיסור לחזור ולאסור ההיתר, וכמו שאם הי' נופל לקדרה אחרת שיש כמות זה של היתר, הי' אוסרו, ה"ה דבקדרה זו עצמו יש לומר כן. והביא דהרמב"ן תי' דאם נטל מן ההיתר אה"נ, אבל כיון שלא נטל ממנו, אלא שנתמעט דרך בישול, הקילו בו [וצ"ע בזה].

(י) **כחל בששים וכחל מן המנין** - הק' תוס', כיון דמבואר בהמשך דכחל עצמו אסור, א"כ למה הוי מן המנין, לימא דחתיכה עצמה נעשית נבלה וליבעי ששים לבד מכחל. ותי' דהא דכחל אסור אינו משום שטעם החלב הוא בכחל יותר ממה שהוא בשאר בשר, אלא לפי שיש גומות של חלב, ויש באותו חלב טעם בשר, וא"א להפרישו מן הכחל מאחר שנתבשל, ואפשר לסוחטו אסור, אבל הבשר עצמו אינו חתיכת נבלה. **וע' בתורת הבית להרשב"א** (ד', א', טז:), שהביא מהרמב"ם דכ' דהא דכחל עצמו מן המנין, היינו משום דאיסור חלב של הכחל הוא רק מדרבנן, ולכן עשו בו היכר והקילו בו. וחלק עליו הרשב"א, וכ' דטעם דכחל עצמו מן המנין הוא משום שהוא עצמו בשר, ולכן מצטרף עם הבשר לבטל את החלב שבו, והוא על דרך תוס'. ומה דחוזר ואוסר אם נפל לקדרה אחרת, כ' הרשב"א שם שהוא משום שאנו חוששים שלא פלט כל חלבו בקדרה ראשונה, ועדיין נשאר מקצת חלבו בתוך הכחל, ולא ידעי' כמה, ולפיכך חוזר ואוסר עד שיהא גם בקדרה השני' נ"ט פעמים כנגד כל הכחל. **וע"ע בר"ן** (לה. בדפיו) שכ' דמה דכחל אסור הוא משום מראית עין, דמעיקר הדין מותר משום דאמרי' דכל החלב